

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 5/2005 vp

Hallituksen esitys laiksi väestötietolain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 8 päivänä helmikuuta 2005 lähettänyt hallintovaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi väestötietolain muuttamisesta (HE 277/2004 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- lainsäädäntöneuvos Terhi Lehtonen ja neuvotteleva virkamies Tuomo Kurri, sisäasiainministeriö
- vastaava lakimies Reijo Hyvönen, Kansaneläkelaitos
- kehityspäällikkö Juha Lempinen, Väestörekisterikeskus
- yhteyspäällikkö Hannu Ramberg, Eläketurvakeskus

- rikostarkastaja Markku Ranta-aho, keskusrikospoliisi
- ylitarkastaja Berit Kiuru, Ulkomaalaisvirasto
- ylitarkastaja Kristiina Virmajoki, Verohallitus
- henkikirjoittaja Lauri Haikarainen, Helsingin maistraatti
- hallintopäällikkö Mikko Tähkänen, Kirkkohallitus
- lainoppinut kirkkoneuvos Paavo Perola, Suomen ortodoksinen kirkollishallitus
- puheenjohtaja Jorma Viljanen, Suomen Henkikirjoittajayhdistys ry.

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- oikeusministeriö
- Tietosuojavaltuutetun toimisto
- Suomen Kuntaliitto
- Jehovan todistajat
- Suomen Vapaakirkko.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan lisättäviksi väestötietolakiin säännökset Väestörekisterikeskuksen tarjoamasta tietojenkäsittelypalvelusta. Uudessa palvelussa olisi mahdollista järjestää muuhun tietojärjestelmään kuin väestötietojärjestelmään sisältyvien henkilö- ja rakennustietojen ylläpito teknisesti väestötietojärjestelmän yhteydessä. Tietojenkäsittelypalvelua tarjottaisiin ensisijaisesti evankelisluterilaiselle kirkolle, ortodoksille kirkkokunnalle ja rekisteröidyille uskon-

nollisille yhdyskunnille, mutta sitä voitaisiin tarjota myös viranomaisille, julkisoikeudellisille yhteisöille ja julkista hallintotehtävää hoitaville yhteisöille. Tietojenkäsittelypalvelua voitaisiin antaa sellaisten tietojen ylläpitämiseksi, joiden käsittelyyn palvelun saajalla olisi lain mukaan oikeus ja jotka liittyvät väestötietojärjestelmään merkittävään henkilöön tai rakennukseen.

Ulkomaalaisia koskevien tietojen rekisteröintiin liittyviä säännöksiä ehdotetaan muutettavik-

si siten, että tilapäisesti Suomessa asuva ulkomaalainen voisi jättää rekisteröinti-ilmoituksen väestötietojärjestelmää varten maistraatin ohella verotoimistolle. Ilmoituksia voisivat ottaa vastaan sopimuksen perusteella myös Kansaneläkelaitoksen toimistot. Ilmoitukset toimitettaisiin

siin edelleen ulkomaalaisen asuinkunnan maistraatille, joka päättäisi ulkomaalaisen tietojen rekisteröinnistä väestötietojärjestelmään ja henkilötunnuksen antamisesta kuten nykyisin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan viimeistään 1 päivänä huhtikuuta 2005.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Hallituksen esityksessä ehdotetussa tietojenkäsittelypalvelussa on kyse väestörekisterikeskuksen tarjoamasta palvelusta, jossa palvelunsaajan pitämään tietojärjestelmään kuuluvia tietoja ylläpidetään teknisesti väestötietojärjestelmän yhteydessä. Taustalla on ollut tarve järjestää kirkollisten toimitustietojen ylläpito, kun kyseisten tietojen tallettaminen väestötietojärjestelmään päättyy kesäkuun lopussa 2005. Lakiehdotuksessa palvelu rajataan sellaisten tietojen ylläpitämiseen, joiden käsittelyyn palvelunsaajalla on lain mukaan oikeus ja jotka liittyvät väestötietojärjestelmään merkittyyn henkilöön tai rakennukseen. Palvelua tarjottaisiin ensisijaisesti evankelisluterilaiselle kirkolle, ortodoksiselle kirkkokunnalle ja rekisteröidyille uskonnollisille yhdyskunnille, mutta sitä voidaan tarjota myös muulle valtion ja kunnan viranomaiselle, muulle julkisoikeudelliselle yhteisölle tai julkista tehtävää hoitavalle yhteisölle tämän laissa säädetyn tehtävän hoitamiseksi. Palvelu toteutettaisiin ostopalveluperiaatteella. On huomattava, että tietojenkäsittelypalveluna ylläpidettävät tiedot ja väestötietojärjestelmän tiedot kuuluvat oikeudellisesti eri rekistereihin. Tietojenkäsittelypalveluna ylläpidettävien tietojen rekisterinpitäjänä toimii palvelunsaaja, ja sillä on tietoihin suorat käyttöoikeudet. Valiokunnan näkemyksen mukaan lakiehdotus luo asianmukaiset edellytykset sopia ja toteuttaa kirkollisiin toimitustietoihin liittyvä tietojenkäsittelypalvelu. Ehdotus myös lisää väestötietojärjestelmän käytettävyyttä ja edistää rekistereiden yhteiskäyttöä. Tietojenkäsittelypalvelun avulla voidaan välttää päällekkäisten järjestelmien rakentamista ja erillisiin tietojärjestelmiin liittyvää tietojen siirtoa

ja päivittämistä, minkä voidaan arvioida edistävän tietosuojaa ja mahdollistavan myös kustannussäästöjä.

Hallituksen esityksessä esitetään säädettäväksi myös siitä, että tilapäisesti Suomessa oleskeleva ulkomaalainen voisi jättää väestötietojärjestelmää varten tehtävän rekisteröinti-ilmoituksen maistraatin ohella myös verotoimistolle tai — jos Väestörekisterikeskus tekee laissa tarkoitettua sopimuksen Kansaneläkelaitoksen kanssa — myös Kansaneläkelaitoksen toimistolle. Suomessa tilapäisesti oleskelevan ulkomaalaisen merkitseminen väestötietojärjestelmään ja henkilötunnuksen antaminen hänelle on jo voimassa olevan väestötietolain mukaan mahdollista. Rekisteröinti edellyttää kuitenkin voimassa olevan lain mukaan käyntiä asianomaisessa maistraatissa. Nyt käsiteltävänä olevalla hallituksen esityksellä pyritään tehostamaan jo olemassa olevaa käytäntöä toimimalla tiedonkeruussa yhteistyössä mainittujen viranomaisten kanssa ja lisäämällä ilmoitusten vastaanottopaikkoja. Valiokunta tähdentää, että ilmoituksen perusteella väestötietojärjestelmään tehtävistä merkinnöistä ja henkilötunnuksen antamisesta päättää toimivaltainen maistraatti, kuten nykyisinkin.

Tilapäisesti Suomessa oleskelevan ulkomaalaisen jättäessä ilmoituksen muulle viranomaiselle kuin asuinkunnan maistraatille väestötietojärjestelmään kerätään vain suppeat perushenkilötiedot mukaan lukien tilapäisen oleskelun alkamis- ja päättymispäivä. Henkilön on ilmoitettava myös muut laissa säädetty tiedot, jotka maistraatti tarvitsee tehdessään päätöstä tietojen tallettamisesta väestötietojärjestelmään. Näitä ovat maahanmuuttopäivä, oleskelun kesto sekä syy siihen, miksi tilapäisesti maassa oleskele-

van tiedot tulisi tallettaa väestötietojärjestelmään. Valiokunta toteaa, että mikäli ulkomaalaisella on tarve saada väestötietojärjestelmään muita kuin perushenkilötietoja, hänet ohjataan kääntymään oman asuinkunnan maistraatin puoleen. Samoin jos ulkomaalainen haluaa kotikunnan Suomessa, hänen tulee aina asioida asuinkuntansa maistraatissa.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta toteaa, että laillisen maassa oleskelun, hyväksyttävän matkustusasiakirjan olemassaolon sekä henkilöllisyyden todentaminen on yhä vaativampi tehtävä. Yhteistyötä ulkomaalaisviranomaisten ja maistraattien välillä tulee merkittävästi lisätä muun muassa henkilöllisyyden selvittämiseen liittyen. Verotoimistojen ja Kansaneläkelaitoksen toimistojen mukaantulo ilmoitusten vastaanottamiseen edellyttää koulutuksen, tiedottamisen, ohjeistuksen ja muun yhteistyön lisäämistä myös näiltä osin.

Valiokunta katsoo, että väestötietolain kokonaisuudistuksen yhteydessä on aiheellista huolella selvittää ulkomaalaisten rekisteröintiin liittyvät kehittämistarpeet. Kokonaistarkastelussa

tulee myös ottaa huomioon ulkomaalaisen kotipaikan saantiin liittyvän kotikuntalain muutoksen valmistelu. Ulkomaalaisten rekisteröintiin liittyviä kysymyksiä selvittäessä huomiota on tarpeen kiinnittää muun ohella erityisesti tilanteisiin, jolloin ulkomaalaisen henkilöllisyyttä ei voida luotettavasti todeta, sekä sen arviointiin, oleskeleeko ulkomaalainen maassa pysyväis- tai tilapäisluonteisesti. On myös tarpeen kiinnittää huomiota tietojen ilmoittamisvelvollisuuden noudattamisen valvontaan sekä henkilötunnuksen mahdollisiin väärinkäytön tilanteisiin. Ilmoituksia vastaanottavien viranomaisten kykyä ja teknistä välineistöä asiakirjaväarennösten ja väärin asiakirjojen paljastamiseen tulee kehittää edelleen. Väestötietolain kokonaisuudistuksen yhteydessä tulee ottaa huomioon myös nyt käsiteltävänä olevassa hallituksen esityksessä ehdotetusta tiedonkeruumallista saatavat kokemukset.

Päättöehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana.

Helsingissä 17 päivänä maaliskuuta 2005

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Matti Väistö /kesk
 vpj. Veijo Puhjo /vas
 jäs. Nils-Anders Granvik /r
 Lasse Hautala /kesk
 Rakel Hiltunen /sd
 Esko Kurvinen /kok
 Kari Kärkkäinen /kd

Rosa Meriläinen /vihr
 Lauri Oinonen /kesk
 Satu Taiveaho /sd
 Tapani Tölli /kesk
 Ahti Vielma /kok
 Tuula Väättäinen /sd
 vjäs. Petri Salo /kok.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Minna-Liisa Rinne.